

Бібліографічні посилання:

1. Александров Н. Г. Законность и правоотношения в советском обществе. Москва: Госюриздат, 1955. С. 91–92; Алексеев С. С. Общая теория права: курс в 2-х томах. Москва: Юрид. литература, 1982. Т. 2. С. 108.
2. Митрофанов І. І. Поняття кримінальної відповідальності наркозалежних осіб, які вчинили злочини. *Юридична Україна*. 2007. № 1. С. 85–90.
3. Фаткуллин Ф. Н. Проблемы теории государства и права: учебное пособие. Казань: Изд-во КЮИ МВД России, 2002. С. 312–314.
4. Воробей П. А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину: монографія. Київ: Вид-во НАВС України, 1997. С. 137–138.
5. Панов М. І. Кримінальна відповідальність: поняття, принципи, підстава. *Право України*. 2012. С. 252.
6. Жалинский А. Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. Москва: Проспект, 2009. С. 99.
7. Митрофанов І. І. Актуальні проблеми регулювання відповідальності у кримінальному праві: монографія. Одеса: Видавництво «Фенікс», 2017. С. 59.
8. Митрофанов І. І. Сучасні підходи до розв'язання проблем реалізації кримінальної відповідальності. *Юридична Україна*. 2009. № 11–12. С. 109–115.

Плетенець Віктор Миколайович,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії,
кандидат юридичних наук, доцент

**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРА РАПТОВОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ
СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ**

Кримінальний процесуальний кодекс України визначає, що в ході розслідування кримінального провадження вирішуються такі завдання, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1, с. 3].

Виконання завдань КПК України вимагає від правоохоронців належної організації розслідування та готовності до його швидкого проведення.

Останнім часом в криміналістичній літературі фактору раптовості приділяється значна увага. При цьому, здебільшого, вчені розглядають його як важливу складову в отриманні позитивного результату при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій. Однак, на нашу думку, залишається поза належної уваги можливість використання фактора раптовості у подоланні проявів протидії розслідуванню.

Як зазначено в Академічному тлумачному словнику з української мови раптовий – це той, який відбувся, настав несподівано, непередбачено [2].

Раптовість, на думку М.В. Салтевського, є доцільною у наступних ситуаціях: а) на початку розслідування, коли факт порушення кримінальної справи відомий обмеженому колу осіб; б) коли підозрювані або зацікавлені особи здогадуються, що правоохоронні органи мають відомості про їхню причетність до злочину і місце приховування викраденого; в) до виклику підозрюваного у вчиненні злочину, співучасників або зацікавлених осіб; г) до затримання підозрюваного чи співучасників або негайно після цього; г) коли особа захоплена при вчиненні злочину, або на неї вкажуть очевидці, або на її одязі і тілі будуть виявлені сліди злочину; д) через деякий час після першого обшуку, який не дав позитивних результатів [3, с. 348].

Подолання імовірних проявів протидії є можливим, у тому числі, шляхом мінімізації часу організації розслідування взагалі та проведення процесуальних дій (допитів, обшуків та інших)

зокрема. Варто наголосити, що саме на етапі планування окремих слідчих (розшукових) дій має бути мінімізована кількість поінформованих про наміри їх проведення осіб. Зазначена специфічна особливість підготовки до обшуку обумовлена необхідністю забезпечити елемент раптовості, який грає виключно важливу роль при здійсненні даної слідчої дії [4 с. 125]. При цьому в криміналістичній літературі фактор раптовості виділяється як ключовий у проведенні результативних обшуків. У той же час використання досліджуваного фактора не повинно обмежуватись лише проведенням обшуків та допитів.

Не меншої уваги фактор раптовості потребує й при допиті підозрюваного. Показання підозрюваного, як правило, одержуються на початковому етапі розслідування. У цей момент підозрюваний ще не знає, якими доказами володіє слідчий. Він практично не в змозі протиставити слідчому свою лінію захисту [5, с. 193].

Допит підозрюваного одразу після затримання дозволить використати: фактор раптовості. Це не тільки унеможливить передчасний витік наявної доказової інформації, а й сприятиме спростуванню неправдивого алібі злочинців, подоланню протидії розслідуванню з їх боку. Таку думку підтримують 92 % опитаних слідчих.

Свідчення підозрюваного, допитаного одразу після затримання, без попереднього обмірковування ним обставин, що стали причиною його затримання та підставами підозри, суттєво відрізняються від тих, котрі він дає під час допиту, через певний час [6, с. 408].

Це обумовлено, у тому числі тим, що затримані одразу після вчинення злочину особи можуть перебувати у стані збудження та неочікуваного здивування або розпачу. Як наслідок у них може бути відсутня, добре спланована лінія захисту. При ретельному допиті на початку розслідування у сформованому злочинцями алібі будуть виявлені прогалини, невідповідності зі змістом події. Це, значною мірою, може вплинути на відмову від зайнятої лінії захисту та зізнанні у кримінальному правопорушенні.

При цьому використання фактора раптовості має обумовлюватись умовами розслідування. В іншому випадку правоохоронці можуть стикнутися із ситуацією, коли його застосування не буде мати очікуваного від нього ефекту, а розслідування – результату.

Таким чином використання фактора раптовості є складною, у той же час важливою умовою організації розслідування. Це, на нашу думку, значно зменшить вплив проявів протидії на кримінальне провадження з боку зацікавлених осіб. Наведене, у свою чергу, сприятиме мінімізації строків розслідування, підвищенню його якості, та як наслідок, забезпеченню виконання завдань кримінального провадження, визначених КПК України.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 16 березня 2017 року: Офіц. текст. – К.: Алетра, 2017. – 290 с.
2. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/raptovuj>
3. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 588с.
4. Возгрин И. А. О первоначальном этапе расследования хулиганства / И. А. Возгрин // Вопр. теории и практики борьбы с хулиганством. – Л., 1975. – 361 с.
5. Шепитько В. Ю. Криміналістика : курс лекцій. – 2-е изд., перераб. и доп. / Шепитько В. Ю. – Х. : ООО «Одиссей», 2005. – 368 с.
6. Криміналістика / под ред Р. С. Белкина, Г. Г. Зуйкова. – М., «Юридическая литература», 1968. – 696 с.